

EEMSHAVEN: EEN OUD TREKPAARD ACHTER EEN ROZENTUIN

Jan Chris de Boer, Melle Wachtmeester

'In nauwe samenwerking met de rijksoverheid zijn de fundamenten voor de economische ontwikkeling voor het Noorden thans gelegd.' Dat zei de toenmalige gedeputeerde mr. J.J. Prins op 7 juni 1973, bij de officiële opening van de Eemshaven. Nu, tien jaar later, blijkt dat er op die fundamenten nagenoeg niets is gebouwd. In deze bijdrage gaan Jan Chris de Boer en Melle Wachtmeester na, waarom de Eemshaven niet het trekpaard van het Noorden is geworden.

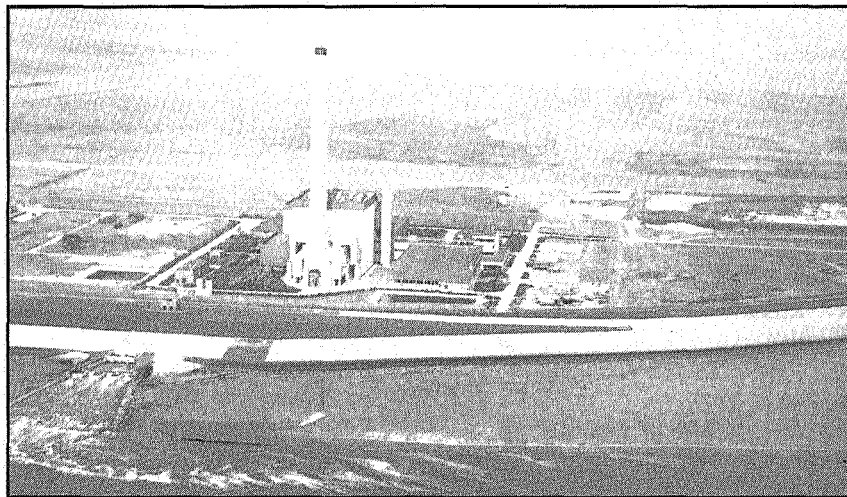
De verwachtingen waren destijds hooggespannen. Het rijk had immers toegezegd dat de Staatsmijnen (DSM) een groot petro-chemisch complex zou vestigen in de noordelijkste zeehaven van Nederland. Dat zou werk betekenen voor duizenden mensen. Honderden hectares industrieterrein lagen te wachten op de eerste gegadigden.

Die meldden zich ook wel en al bleven echte resultaten voorlopig nog uit, het optimisme van de noordelijke bestuurders had er niet onder te lijden.

Toen in 1976 het Havenschap Delfzijl opnieuw in onderhandeling was met de chemie-gigant, gaf het provinciaal bestuur van Groningen opdracht aan het Economisch Technologisch Instituut Groningen (ETIG) om te onderzoeken hoe groot die Eemshaven nou eigenlijk zou moeten worden. Er was immers weer sprake van een miljarden-project, dat de werkloosheid in het Noorden als sneeuw voor de zon zou doen verdwijnen. Want daar was die Eemshaven op gebouwd: het bieden van werkgelegenheid voor de eigen bevolking. Aan een tweede Rijnmond was geen behoefte, of zoals gedeputeerde Hein Heering in 1976 zei: 'Het moet natuurlijk niet zo zijn, dat hier straks duizenden en duizenden Turken komen te werken.'

Recessie

Die duizenden Turken zijn niet nodig geweest,

Eemscentrale in lege Eemshaven

want de giganten kwamen niet. Nou werd die Eemshaven ook niet onder een gelukkig gesternte gebouwd. Kort na de opening werd de wereld gekonfronteerd met de olie-krisis en dat was het begin van een recessie die tot in deze dagen voortduurt. Velen gebruiken die recessie dan ook als exkuus voor het niet slagen van een haven, waarin voor meer dan honderd miljoen gulden werd geïnvesteerd. Maar het is niet de enige oorzaak.

Ook DSM heeft de recessie gebruikt als exkuus voor het wegblijven, maar het is de vraag of het bedrijf, dat zozeer geworteld is in het zuiden des lands, wel zin had om naar het Noorden te komen.

Dankbaar werden allerlei vertragsmogelijkheden aangegrepen, zoals het feit dat de provincie Groningen eerst een onderzoek wilde of DSM milieutechnisch wel in het Eemshaven-geburen paste.

Daartoe werd een stuurgroep in het leven geroepen, die twee jaar studie nodig had om tot de konklusie te komen dat het wel kon. Oud-havenschapbestuurder Jan Beijert zegt dan ook: 'Als het zo is dat DSM uitstel of zelfs afstel heeft beoogd, dan zijn ze daartoe door het provinciaal bestuur van Groningen koninklijk in de gelegenheid gesteld.'

Beijert valt nog iets anders op. Er gaat tegenwoordig nauwelijks een maand voorbij of Noordelijke bestuurders staan in Den Haag op de stoep om het rijk te herinneren aan de toezegging om de Centrale Directie van de PTT naar het Noorden over te hevelen. Zulke activiteiten zijn in de kwestie rond DSM steeds uitgebleven. Dat moet wellicht worden toegeschreven aan de tweespalt binnen de Groninger PvdA, waar in die tijd net het 'milieu' was uitgevonden. De ene helft bleef hameren op brood op de plank, de ander helft vond een schone Waddenzee belangrijker.

Heeft de onwillige leiding van DSM daarop in-

gespeeld? Jan Beijert is daarvan overtuigd. Het woord sabotage wil hij in dit verband niet gebruiken, maar dat men blij was met uitstel is zeker. *'En van uitstel is afstel gekomen,'* aldus Beijert.

En de regering dan, wilde die eigenlijk wel? FNV-districtsbestuurder Ton de Hoog is ervan overtuigd dat de politieke wil om de Eemshaven werkelijk tot ontwikkeling te brengen steeds heeft ontbroken: *'Ja, hoor, welk kabinet dan ook heeft zich altijd meer gelegen laten liggen aan de gunst van de kiezers in het zuiden en in de Randstad. De Noordelijke bevolking, hoe zeer men het hier ook verdient, is gewoon nooit electoraal interessant geweest.'*

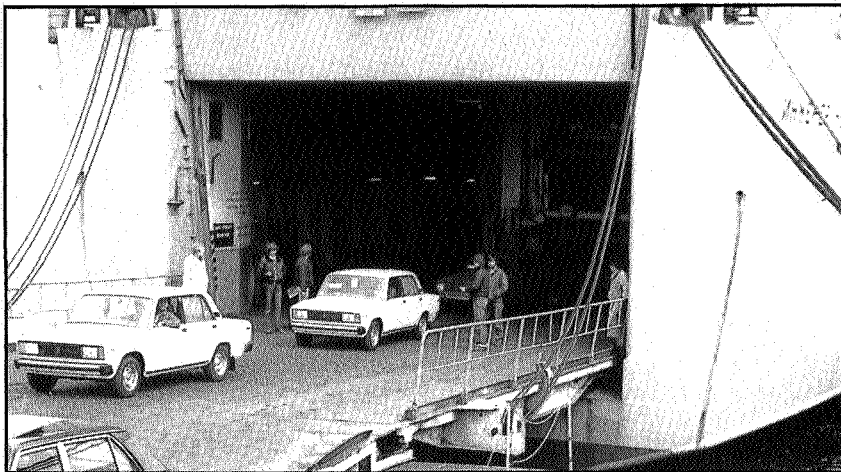
Milieunormen

Terug naar de provincie Groningen. We zeiden het al: Groninger politici vonden het 'milieu' uit en dat leidde tot een milieunormennota, die in die tijd vooruitliep op het landelijk milieubeleid.

Beijert daarover: *'Het was een uniek ding. Het was zo uniek, dat de toenmalige ministers Vorink en Boersma zeiden: Groningen wees niet Roomser dan de Paus, wees niet schoner dan de minister zelf.'*

Maar het rode boekje van de milieunormen lag er en dat heeft volgens vertegenwoordigers van het bedrijfsleven heel wat vestigingskandidaten afschrikt, al geloof Havenschapsdirecteur Van Elderen daar niet zo in: *'Het is nooit aangehouden, dat door de milieunormennota een bedrijf is weggebleven. Maar het omgekeerde, dat door de milieunormennota een bedrijf gekomen is, kan ik ook niet bewijzen.'*

Naast het milieubeleid van de provincie Groningen, hebben, volgens het bedrijfsleven, ook de activiteiten van de milieubeweging in het Noorden een rol gespeeld in het bepalen van het vestigingsklimaat voor de Eemshaven.

Russische Lada's worden ingevoerd in de Eemshaven

Bob Beets van de Werkgroep Eemsmond: *'Ja, de pot op. Het is niet zo dat de milieubeweging of de politiek een bedrijf kan opleggen wel of niet te komen. Het bedrijfsleven zelf heeft die haven nooit zien zitten. Die haven heeft gewoon geen achterland.'*

Ton de Hoog bevestigt dat: *'Die haven was natuurlijk prima. Maar aan goede verbindingen van en naar die haven heeft het altijd ontbroken.'*

De werkgevers wijzen overigens niet alleen een beschuldigende vinger naar de 'milieu-rakkers', óók de Groninger politici én sociale onrust zouden zeer negatief hebben gewerkt. Van werkgeverszijde worden dan de activiteiten van Fré Meis in de kartonindustrie én de politieke staking van 1980 genoemd. Ton de Hoog: *'Onzin, allemaal onzin. Natuurlijk: er zijn stakingen geweest in de kartonindustrie. Maar niet erger dan in andere delen in Nederland. Dat mag dus nooit een reden zijn om uit Groningen weg te blijven.'*

En dan die politieke staking. Ik vond dat terecht. Jammer was alleen dat de statenleden onmiddellijk weer aan de slag gingen toen premier Van Agt beloofde dat er 10 instrumentenfabrieken naar het Noorden zouden komen met werk voor 2.000 mensen. Ik heb dat toen direct een vogel in de lucht genoemd. En helaas . . ., ik heb gelijk gehad.'

Op dat punt verschilt Jan Beijert van mening met Ton de Hoog: *'Die politieke staking is het stomste dat het provinciaal bestuur op dat moment had kunnen doen. Politici mógen niet staken. Doen ze dat wel, dan moeten ze naar huis worden gestuurd. Zo simpel. En ik denk, maar bewijzen kan ik het niet, ik denk dat die staking het vestigingsklimaat negatief heeft beïnvloed.'*

Toekomst

Hoe dan ook, waar de schuld van de tegenvallende ontwikkeling van de Eemshaven ligt is op dit moment niet zo belangrijk. Belangrijker is: op welke manier valt er nog iets van die Eems-

haven te maken.

Voorzitter Mulder van de Bedrijfsbelangen Eemshaven (BBE): *'We moeten ons niet alleen richten op giganten. Ook kleine bedrijven moeten een plaatsje kunnen krijgen op het haventerrein. Pluriformiteit is belangrijk. En als je kleine bedrijven krijgt, krijg je de grotere ook wel. Op dit punt moet het Havenschap Delfzijl haar visie duidelijk aanpassen.'*

Ton de Hoog is somberder: *'Ja hoor, tien jaar geleden heb ik gezegd: als ik met pensioen ga, is de Eemshaven een jachthaven en is de Eemscentrale zodanig omgebouwd dat ze daar de akku's van die jachten weer kunnen opladen. Nou gá ik binnenkort met pensioen en ik moet vaststellen dat er in al die tijd eigenlijk weinig is gebeurd.'*

Een uit de vaart genomen tanker in de Eemshaven

Het enige wat er gebeurd is, is uitbreiding van het personeel in de patatkraam met maar liefst 100 procent. In plaats van één, werken daar nou twee mensen. En dat komt omdat er zoveel komen kijken naar al die opgelegde tankers. En dát is symbolisch voor die haven.'

Ziet Ton de Hoog dan niets in de plannen om werk te maken van fruitoverslag? *'Jazeker, we brengen schepen vol bananen naar de Eemshaven. En dan bouwen we daar een fabriek waar die bananen krom gemaakt worden en dan heb je ook werkgelegenheid.'*

En Jan Beijert, de man die jarenlang één van de felste pleitbezorgers was voor de Eemshaven en die nóg graag zou zien dat de industriële ontwikkeling daar op gang zou komen, constateert: *'Die haven grenst aan een internationaal*

beschermd natuurgebied. Een rozentuin. Je mag allang blij zijn dat je er met een schip naar toe mag varen. Zolang dat gebied valt onder een PKB, een structuurschets Waddenzee, is het terecht dat milieugroepen zich verzetten tegen elke industriële ontwikkeling. Dat is hun goed recht. Maar dat ik er blij mee ben . . . , nee. En het doet me pijn te moeten constateren dat er in die situatie voor een haven achter een rozentuin geen toekomst is.'

Is de Eemshaven dan niets meer dan een groot zwembad? Havenschapsdirecteur Van Elderen: *'Ach eh, . . . ik hou wel van een grapje. Maar een groot zwembad . . . , nee. Daarvoor is-ie té diep aangelegd.'*

